

Andrija Šerman Prilog biografiji velikog (novljanskog) dohtora

Muzur, Amir

Source / Izvornik: Vinodolski zbornik : godišnjak za gospodarstvo-turizam, povijesnu i kulturnu baštinu, ekologiju i promicanje ljudskog stvaralaštva, 2014, 31 - 38

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:184:511475>

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Medicine - FMRI Repository](#)

Andrija Šerman

Prilog biografiji velikog (novljanskog) *dohtora*¹

dr. sc. Amir Muzur
redoviti profesor i pročelnik Katedre
za društvene i humanističke znanosti
u medicini Medicinskog fakulteta
Sveučilišta u Rijeci

UDK/UDC 61-05Šerman, A.
929Šerman, A.
Prethodno priopćenje – Preliminary report

Unatoč činjenici da je Andrija Šerman (1895.–1963.) vjerojatno najpoznatiji liječnik novljanskog kraja, koji je na širem području Vinodola djelovao četiri desetljeća (1924.–1963.), podatci o njegovu životu svedeni su na nekoliko osobnih svjedočanstava i usputnih biografskih crtica. Ovaj članak nema pretenziju zaokružiti istraživanje djela Andrije Šermana, već samo kompilirati početnu faktografiju i teze, temeljene pretežito na podacima iz arhive porodice Šerman-Kirinčić-Merlak, a onda svakako i naglasiti vrijednost i potrebu proučavanja životna i profesionalnog puta jednog iznimno humanog praktičara.

Ključne riječi: Andrija Šerman, Novi Vinodolski, povijest medicine, 20. stoljeće

Uvod

Slušao sam više puta o *narodnim liječnicima* koji žive na terenu i od terena, prakticiraju medicinu ali, zapravo, poznaju sve tajne svih vrsta nekoliko generacija: znaju za preljube i pobačaje, zaraze i impotencije. Naravno, oni to nikada ne zlorabe: možda se, pomalo i ponegdje, osjećaju sukrivcima, ili tek previše vole svijet u koji su obično desetljećima uronjeni, bdiujući nad njegovom nepomućenošću kao nad vlastitim čedom. I zato se pred njima otvaraju i najnepovjerljivija vrata, s njima se dijele hrana i vijesti kao s najbližim ro-

¹ Ovaj članak bio bi vrlo siromašan, ako uopće i moguć, bez dokumenata iz obiteljske arhive koje su mi ljubazno i prijateljski ustupile gospođe doc. dr. sc. Maja Merlak, dr. Biserka Šerman-Kirinčić i Jadranka Šerman, kojima ide sva moja zahvalnost i za ilustracije.

dom, bez stida i u nekoj nadljudski i nadvremenski čvrstoj etici. Te narodne liječnike (*medici condotti*, kako su ih nekada zvali pod talijanskom upravom) svi vole i časte i, kada umru (jer oni, u pravilu, ne odlaze na drugi način i u drugom smjeru), teško ih nadomještaju na terenu i u sjećanju. Takav je morao biti i Andrija Šerman.²

Pokušaj elementarne biografije

Andrija Šerman³ rođen je u Moravicama koje su se tada, 14. prosinca 1895., još zvale Komorskima (*Camer-Moravice/Kameral Morawitz*, dobro kraljevske komore; 1919. promijenit će, i pod dvjema Jugoslavijama uglavnom i zadržati, ime u Srpske Moravice, a potom, 1996. u Moravice). Doselivši u Zagreb 1910., upisao se u jesen 1914. na Filozofski fakultet, a godinu dana kasnije dobio je i dozvolu prijelaza na Medicinski fakultet u Grazu. U tome ga je, izgleda, omela mobilizacija. U Prvome svjetskom ratu sudjelovao je od 1915. do kraja 1918., kada je razvojačen u činu pričuvna sanitetskog poručnika 79. pješačkog puka. U ratu je ranjen i nekoliko puta odlikovan (Veliki križ, *Signum laudis*, Srebrna kolajna I. reda i Brončana medalja za vojne zasluge).

Studij medicine morao je, dakle, započeti iznova, najprije pri Liječničkom fakultetu kraljevskog hrvatskog sveučilišta u Zagrebu gdje će, u okviru *prvoga rigorosa* (travnja-srpnja 1919.), polučiti odličan uspjeh iz biologije, fizike i kemije (sl. 1). Nakon što mu je Redarstveno povjereništvo za grad Zagreb izdalo *Uredovnu svjedočbu* kojom mu se, kao *neoženjenom medicineru*, službeno potvrđuje da ... *na uštrb javnoga njegovog glasa i dobrog ponašanja koli u čudorednom toli u političkom pogledu kod ovoga ureda ništa ne predleži...*, početkom 1920. studij nastavlja u Grazu, u vrijeme kada na tom fakultetu medicinsku kemiju predaje Slovenac Fritz Pregl (dobitnik Nobelove nagrade za kemiju 1923.), a farmakologiju Židov Otto Loewi (Nobelova nagrada za fi-

² Andrija Šerman začeo je jednu od dužih i razgranatijih riječkih *medicinskih dinastija*: njegova kći Biserka (r. 1933.) bila je okulisticom riječke bolnice, koja s ginekologom Ivanom Kirinčićem (r. 1931.) ima kćer Maju, docenticu riječkog Medicinskog fakulteta, također oftalmologinju. Maja (r. 1964.) je udana za Mirka Merlaka (r. 1961.) koji je diplomirao medicinu u Rijeci, a sada radi kao liječnik na brodu. Otac M. Merlaka, Ivo Merlak (1928.-2004.), bio je profesor ginekologije zagrebačkog Medicinskog fakulteta i šef ginekologije u šibenskoj bolnici. Sestra, pak, Maje Merlak, Vesna udana Osrečki (r. 1965.), studirala je medicinu u Rijeci, a sada kao specijalistica transfuzijske medicine radi u Zagrebu.

³ Prezime Šerman nije često u Hrvatskoj. Bilo ih je i među osječkim Švabama. Među bližim rođacima Andrije Šermana najpoznatiji su poljoprivredni stručnjak i predstojnik Zavoda za vinogradarstvo i voćarstvo na Agronomskom fakultetu u Zagrebu Nikola Šerman (1899.-1967.), sveučilišni profesor biologije u mirovini Draško Šerman (r. 1936.), sveučilišni profesor emerit energetskog strojarstva Nikola Šerman (r. 1938.) i redovita profesorica pri Veterinarskom fakultetu u Zagrebu Vlasta Šerman (r. 1941.).

LIJEČNIČKI FAKULTET HRV. SVEUČILIŠTA U ZAGREBU.

Br. *100/1919-g. 137/1918-g. 806/1918-g. Prepis.*

I. STROGI ISPIT.

Ime i prezime: *Andrija Šerman*
 Rodno mjesto: *Komorske Toplice - Hrvatska* Godina rođenja: *1895.*

Predmet	Dne	Sveučilište	Uspjeh	Opaska	Potpis dekana	PRISTOJBA		
Biologija	<i>10/4. 1919</i>	<i>Zagreb</i>	<i>odličan</i>	<i>—</i>	<i>dr. Čučković</i>	Uplata		
Fizika	<i>25/4. 1919</i>	<i>Zagreb</i>	<i>odličan</i>	<i>—</i>		Dne	Što?	K
Kemija	<i>4/4. 1919</i>	<i>Zagreb</i>	<i>odličan</i>	<i>—</i>				
Anatomija			<i>dr. Jančić</i>	<i>—</i>				
Histologija						Isplata		
Fiziologija						Dne	Komu?	K

~~Zaključeno s konačnim uspjehom:~~
Zaključeno s konačnim uspjehom:
 U ZAGREBU, dne *29/VI* 19*19*

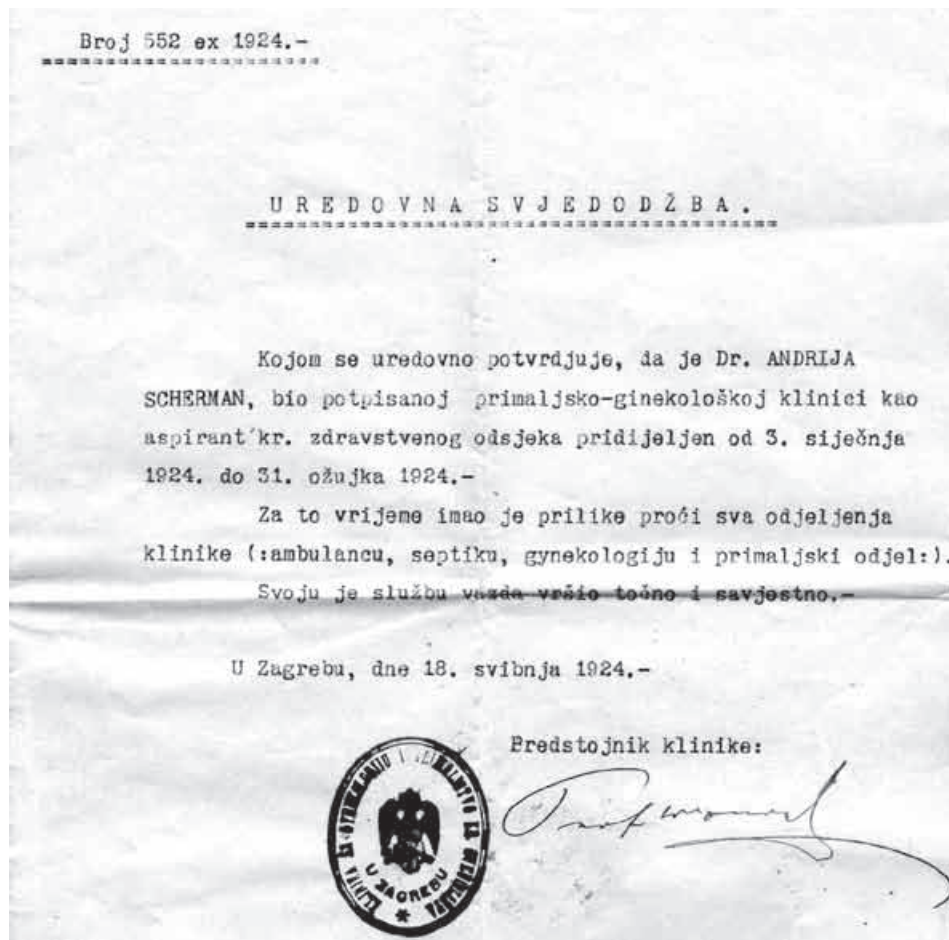
Šerman
o. g. dekan.

Slika 1. Svjedodžba o prvom rigorozu.

ziologiju ili medicinu 1936.). Nakon diplomiranja (u Grazu) radio je dvije godine (1922.-1924.) u Bolnici milosrdnih sestara (Vinogradska) u Zagrebu (od čega prva tri mjeseca 1924. na Klinici za ginekologiju i primaljstvo; (sl. 2), a potom postaje kotarskim liječnikom u Novom Vinodolskom.⁴

⁴ Tvrdnja Ivana Margete da je A. Šerman došao raditi u Novi već 1922. svakako ne može odgovarati istini (MARGETA 1983: 277. 9).

Slika 2. Svjedodžba o aspirantskom stažu na zagrebačkoj Klinici za ginekologiju.

I tu se, za gotovo četrdeset godina, vezuje za zemlju kao onaj kineski seljak Pearl Buckove crpeći, vjerojatno, na jednak način iz nje snagu i dajući joj vlastitu: liječi sve i pruža pomoć svima, što uključuje usluge zubara i porodničara, u Novom, Bribiru, Zagonu, Ledenicama, Krmpotama, Klenovici i Povilama. Sa suprugom Olgom podiže troje djece i prvim je ravnateljem (1947.) općinske Zdravstvene stanice u Novom (nakon spajanja s Domom zdravlja 1976., ova će Stanica nositi i ime Andrije Šermana). U početku i neće biti drugih liječnika, da bi se kasnije Šermanu pridružili Ivan Margeta i, od 1957., Ivan Maričić. Šerman je i prvim sanitarnim inspektorom i voditeljem novljanskog rodilišta koji na terenu ponajviše surađuje s bobicama Ankom Zoričić (1894.-1972.) i Katicom Mulc (1906.-1996.), a njegovu vještinu iz-

vođenja okreta i uporabe forcepsa hvale i sveučilišni profesori ginekologije i opstetricije (Frković 2012.).

Iz fragmenata – dokumenata, korespondencije, računa i drugih sličnih tragova – mogu se tek donekle rekonstruirati mnogobrojni i šaroliki interesi i bavljenja Andrije Šermana. Prema ovim izvorima, zanimao se za esperanto budući da je 1926., u zagrebačkoj knjižari Josipa Sokola, kupio gramatiku i udžbenik za liječnike. Godine 1925. obraća se Šermanu cirkularnim pismom Koloman Szegő, mađarski liječnik i voditelj sanatorija iz Opatije, u povodu tridesete obljetnice svoje ustanove. Znanstveno odjeljenje tvrtke *The Denver Chemical Mfg. Co.* iz New Yorka, pak, piše Šermanu 1927., ispričavajući se na ranije poslanom pismu na mađarskom (koje su, krivo informirani, slali svim liječnicima u Hrvatskoj) i nudeći Šermanu (i drugim kolegama) da *...okušaju medic. preparat Antiphlogistine...* koji se može dobiti preko zastupstva ove tvrtke u Beogradu. U drugoj polovini 1920-ih Šerman je bio članom Udruženja rezervnih oficira i ratnika – Pododbora u Sušaku, a potkraj 1930-ih *Jadranske straže*, udruženja čijom je zadaćom *...čuvati nacionalno obilježje i tradiciju Jugoslovenskog mora i primorja, širiti u svim slojevima naroda svijesti o važnosti Jadranskog mora i primorja, unapređivati njihovo iskorišćavanje i razvijanje jadranske orijentacije za sve državne i narodne potrebe, upoznavati Jadran i primorje i sve njihove probleme, propagirati za posjetu primorskih krajeva i organizovati ljetovališta i ekskurzije iz unutrašnjosti te podupirati u svakom polju svakog rada koji je sa zadatkom udruženja u ma kakvoj vezi.* Oko 1940., izgleda, Šerman je posjedovao parcelu ili čak kuću u zagrebačkoj Dubravi budući da mu se obraća susjed radi utvrđenja građevnog pravca.

Ni u vrijeme Drugoga svjetskog rata Andrija Šerman nije sjedio skrštenih ruku: kuriri mu stižu do kuće u Novom, opasanom bodljikavom žicom i bunkerima, a on po njima u drežničku bolnicu šalje lijekove i sanitetski materijal, izlazi do selâ u zaleđu i liječi partizane koji ga, dok je Šerman u okupiranome gradu, na konferenciji u bibrirskoj šumi 1944. u odsustvu biraju za predsjednika Kotarskog odbora Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte. Istodobno (1942.), članom je *Društva odlikovanih ratnika Hrvata 1914.-1918.*, a lipnja 1943., *Obćinski putničarski odbor Novi* (rekli bismo danas, Turistički ured) izdaje *počastnu kartu koja vrijedi za besplatno kupanje i uporabu svlačionice na kupalištu ili na plažama za gosp. Dra Andriju Šermana, obćinskog liečnika i cij. obitelj* (sl. 3).

Poslije rata Šerman nije samo prvi praktičar vinodolskog zdravstva: predsjednik je Kotarskog odbora Crvenog križa, član planinarskog društva i Filatelističkog saveza Hrvatske, sudjeluje na Internacionalnom kongresu za talasoterapiju, balneologiju i klimatologiju, održanog 8.-13. svibnja 1954. u Opatiji (sl. 4).

Slika 3. Nekoliko svjedočanstava iz života Andrije Šermana.

Umirovljen je 1960., ali nastavlja raditi u svojoj Zdravstvenoj stanici. Po-
zliilo mu je jedne nedjelje početkom ljeta 1963. Prevezen je u teškom stanju u
bolnicu i pet dana kasnije, 5. srpnja, već je umro. Pokopan je 8. srpnja 1963.
na novljanskom groblju, praćen govorima općinskih funkcionara i suradnika,
narodom u nošnjama i recitalom Danice Mudrovčić *Našega dohtora ni...* koja
spominje da su klenovički ribari, na vijest o Šermanovoj bolesti, bili poslali
svoga *delegata* da čitav dan stoji pred ljekarnom u Novom i čeka vijesti o *doh-*
toru.

Slika 4. Dvije fotografije iz različitih životnih doba.

Zaključak

Ne može se reći da vrijednost Andrije Šermana nije bila prepoznata: već za života dobio je ordenje (*Bratstva i jedinstva, Zasluge za narod*), njegovo ime ponijela je i jedna ulica, a 1976. na njegovoj je kući otkrivena i spomen-ploča (Ježić 1976.). Pa ipak, uzor koji Šermanova vještina svestranog praktičara, požrtvovnost i izvorna humanost nude, nadrašta individualnu priču prilagođenu crtici zbornika: Šermanov je primjer empatijska nada i prilika za puno trajnije i šire primjene u medicinskoj izobrazbi modernih generacija.

Literatura

FRKOVIĆ, Aleksandra. 2012. *Povijest primaljstva i porodništva u Crikvenici*, Centar za kulturu *Dr. Ivan Kostrenčić*, Crikvenica.

JEŽIĆ, Davorin. 1976. Njihov doktor. *Novi list*. 20./21. studenoga 1976.

MARGETA, Ivan. 1983. Povijest zdravstva u Novom. *Narodni zdravstveni list* 277. 9.

Obiteljske arhive doc. dr. sc. Maje Merlak, dr. Biserke Šerman-Kirinčić i Jadranke Šerman.

Prof. Amir Muzur Ph.D
full professor and head of the Department
of Social and Sciences in Medical Humanities
at the Faculty of Medicine at the University of Rijeka.

Andrija Šerman Contribution to the biography of the great (Novi Vinodolski) doctor

Summary

Despite the fact that Andrija Šerman (1895-1963) probably the most well-known doctor of the Novi Vinodolski region, where he worked over the wider Vinodol area for forty years (1924-1963), information about his life has been reduced to just a few personal testimonies and passing biographical lines. This article doesn't have the pretence to encompass the research works of Andrija Šerman, but just to compile the initial facts and thesis, based mostly on the information from the archives of the Šerman-Kirinčić-Merlak family, and then of course to emphasise the value and the need of studying the life and professional path of this exceptional humane practitioner.

Keywords: Andrija Šerman, Novi Vinodolski, history of medicine, 20th century